

## Artikkeli



VERTAISARVIOITU  
KOLLEGIALT GRANSKAD  
PEER-REVIEWED  
www.tsv.fi/tunnus

# Lännessä olemme, itään katsomme

## Ukrainan kriisin kehukset ja Venäjän esitykset suomalaisissa mediakuvissa

Artikkeli selvittää, millaisia merkityksiä Ukrainan kriisistä suomalaisen valtavirtamedian kuvasto rakentaa. Tutkimuksen aineistona ovat Helsingin Sanomien sekä Ylen ja MTV3:n televisiouutisten Ukraina-juttujen kuvat. Havaintoja verrataan kolmen ulkomaisen julkaisun kuvallisiin esityksiin. Representaatioita tutkitaan kahdesta näkökulmasta. Erving Goffmanin kehysteorian pohjalta tutkimme kuvien tarjoamia tilannemääritelmiä sekä ja niiden taustalla vaikuttavia kehyyksiä. Toiseksi analysoimme, millaisia rooleja Venäjän presidentti Vladimir Putin mediakuvissa saa ja millaisia käsityksiä Venäjistä kuvat rakentavat. Havaintoja verrataan aiempaan tutkimukseen Suomen median Venäjä-käsityksistä. Kuvien analyysi nostaa esiin kaksi hallitsevaa tulkintakehystä. Poliittika-kehyksessä kriisi määrittyy poliittiseksi ongelmaksi, jonka ratkaisu on poliittisten prosessien varassa. Humaani kehys taas kohdistaa huomion inhimillisiin menetyksiin, suruun ja väkivallan seurauksiin. Lukijaa puhutellaan empaattisena myötäeläjänä, joka samaistuu ukrainalaisten ahdinkoon. Suomen mediassa politiikan painopiste oli kansainvälisessä politiikassa, kun taas ulkomaiset julkaisut korostivat enemmän Venäjän merkitystä. Presidentti Putin esitettiin mediakuvissa syytettynä, vahvana johtajana, Ukrainan arkkivihollisena ja poliittisen kamppailun voittajana. Poliittisesti Putin asemoitiin ensin lännen (MTV3) ja Ukrainan (Yle) ja myöhemmin Ukrainan (MTV3, YLE, HS) vastapuoleksi. Havainnot heijastavat suomalaiselle Venäjä-kuvalle keskeistä toiseuden ajatusta ja irrationaalista tulkintakehystä.

**AVAINSANAT:** Ukrainan kriisi, mediakuvat, kehysanalyysi, Venäjä-kuvat

Pian kaksi vuotta jatkuneesta Ukrainan kriisistä liikkuu niin akateemisessa kuin populaarissakin keskustelussa useita tulkintoja. Yhden näkökulman mukaan kriisissä on kyse maan sisäisestä poliittisesta kamppailusta, jonka ytimessä ovat paitsi Ukrainan kansallismielisten ryhmien sekä alueellista autonomiaa ja läheisiä Venäjä-suhteita vaativien ryhmien väliset pitkäaikaiset ristiriidat myös eri alueiden

oligarkkien tapa hyödyntää näitä ristiriitoja kilpailussaan poliittisesta ja taloudellisesta vallasta (Ischchenko 2014; Sakwa 2015). Toiset katsovat, että kriisissä on kyse ennen kaikkea Venäjän sotilaallisesta väliintulosta. Tässä erityisesti läntisen uutismedian suosimassa tulkinnassa Venäjän hallinto on käynnistänyt ja ylläpitää aseellista konfliktia Itä-Ukrainassa maan suurvalta-aseman ja oman kansansuosionsa vahvistamiseksi (Kniivilä 2015; Motyl 2015; Van Herpen 2015, 1–2; Wade 2015, 361–362). Kolmas tulkinta asettaa kriisin geopolittiseen kontekstiin ja esittää Ukrainan suurvaltojen välisen konfliktin näyttämönä. Ukrainan kriisissä on tällöin kyse yhtäältä EU:n ja Naton ja toisaalta Venäjän taloudellisten ja sotilaallisten intressien yhteentörmäyksestä (Mearsheimer 2014; Rutland 2015; Sakwa 2015; Walker 2015).

Ukrainan kriisin alku sijoitetaan yleensä marraskuuhun 2013, jolloin Ukrainan presidentti Viktor Janukovyč peräännytti Ukrainan ja EU:n assosiaatiosopimuksesta (Remy 2015, 260–262; Ischchenko 2015, 153). Liike tulkittiin laajalti kääntymisenä kohti Venäjää, ja se toimi pontimena presidentin syrjäyttämistä vaativille mielenosoituksille. Hallinnon kovaotteiset vastaukset Kiovan Maidan-aukion vallanneisiin protesteihin johtivat levottomuuksien leviämiseen muualle maahan ja aseellisten ryhmien liittymiseen osaksi Maidan-liikettä (Ischchenko 2015, 155; Remy 2015, 266; Sakwa 2015, 82–83). Väkivaltaisuuksien kärjistyminen Kiovassa johti lopulta Janukovyčin syrjäyttämiseen 21. helmikuuta 2014. Venäjän hallinto vastasi tapahtumiin ottamalla Krimin niemimaan sotilaallisesti haltuunsa ja liittämällä sen maaliskuussa Venäjään (Remy 2015, 265–266). Samaan aikaan Ukrainan levottomuudet jatkuivat itäisillä alueilla ja eskaloituivat huhtikuusta lähtien Ukrainan joukkojen ja Venäjän tukemien Itä-Ukrainan separatistien väliseen sotaan.

Journalismille Ukrainan kriisi, kuten sodat ja konfliktit yleensäkin, on koetinkivi. Näkökulmat, määritelmät ja ”totuudet” konfliktista vaihtelevat, sodan intressiryhmät pyrkivät mediajulkisuuden hallintaan ja informaation luotettavuuden arviointi käy vaikeaksi, etenkin kun pääsy tapahtumien keskipisteeseen voi olla rajoitettua. Sotauutisoinnissa informaation luotettavuutta joudutaan tavallisesti arvioimaan kiireessä, koska verkkouutisointi edellyttää katkeamatonta uutisvirtaa ja uutiset vanhenevat nopeasti (Nord & Strömbäck 2006, 87–89).

Suomalaisessa Ukrainan kriisin uutisoinnissa Suomen geopolittinen asema sekä Venäjän osallisuus konfliktissa luovat yhden keskeisen tulkintakontekstin. Ukrainan tapahtumia tulkitaan tilanteessa, jossa Suomi EU:n jäsenenä asettuu osaksi Venäjän-vastaista rintamaa. Samaan aikaan Suomi joutuu ottamaan huomioon Venäjän määrätietoisien, konflikteja kaihtamattoman ulkopoliittisen linjan ja lisääntyneen sotilaallisen voimankäytön lähialueillaan (Railo 2010, 420–421; Hiltunen 2014). Railon (emt.) mukaan Putinin toinen kausi presidenttinä käänsi Suomen idänpolitiikan ja siitä käytävän julkisen keskustelun kurssia toiveikkaasta ja kriittisestä kohti pragmaattista ja varovaista (myös Salminen 2011). Näistä lähtökohdista kysymme, miten Suomen suurimmat uutismediat käyttivät kuvia kertoessaan Ukrainan tapahtumista ja millaisen roolin Venäjä ja presidentti Putin mediakuvastossa sai. Vastaamme kysymyksiin analysoimalla suomalaisen uutismedian Ukraina-kuvastoa kehysanalyysin avulla ja vertaamalla kehystämistä ulkomaisten medioiden tuottamiin merkityksiin.

## Venäjä Suomen mediassa

Jukka Pietiläinen (2011) tarkasteli Venäjän asemaa suomalaisessa journalismissa analysoimalla *Helsingin Sanomien* ja *Iltalehden* Venäjä-kirjoittelua. Itänaapurista uutisoidaan määrällisesti paljon – vain Ruotsista ja USA:sta uutisoidaan enemmän. Venäjistä kirjoitetaan lehtien kaikilla keskeisillä osastoilla, mikä kertoo maan moniulotteisesta merkityksestä suomalaisessa kulttuurissa. Toisaalta Venäjä-uutisointi on vähentynyt vuodesta 1990 lähtien eikä Venäjää käsitellä erityisen kielteisesti tai myönteisesti. (Emt., 174–177, 186.) Pietiläisen mukaan Venäjän roolia journalismissa luonnehtii ennen kaikkea erilaisuus ja kulttuurinen etäisyys Suomesta. Venäjän – toisin kuin muiden ulkomaiden – kohdalla poliittiset ongelmat ja skandaalit yleistetään koskemaan koko yhteiskuntaa. Vastaavasti venäläistä arkea tarkastellaan usein eksoottisesta näkökulmasta (Emt., 188–189.) Pietiläisen havainnot viittaavat siihen, mistä usein puhutaan Venäjän ja venäläisten ”toiseutena”.

Venäjän toiseudella on keskeinen sija Suomen identiteettipolitiikan perinteessä. Venäjä ja venäläisyys edustavat Suomelle jotain, mitä ”me emme ole”. Tällä on ollenainen merkitys, kun Suomelle on etsitty ”oikeaa paikkaa” muiden kansojen joukosta. (Harle & Moisio 2000, 55, 64; Kangaspuro 2011, 232.) Ojajärven ja Valtosen (2011) mukaan Venäjän ymmärtäminen toiseus-kehysten puitteissa näkyy nykypäivän journalismissa. Mediakeskustelussa toiseus-näkökulma konkretisoituu Venäjän poliittisten, taloudellisten, oikeudellisten ja kulttuuristen käytäntöjen vierautta ja yleistä arvaamattomuutta esiin nostavissa mediateksteissä. Toiseus korostuu, kun Venäjää tarkastellaan suhteessa länsimaisiin demokratioihin. Toiseus-kehysten lisäksi Suomen media tulkitsee Venäjää moninaisen uhkan ja taloudellisen mahdollisuuden kehityksissä. (Emt., 31–33, 39.) Markku Kangaspuro (2011, 250–251) puolestaan havaitsi, että 2010-luvulle tultaessa *Helsingin Sanomien* Venäjä-kirjoittelua määrittä epäluotettavuutta korostava irrationaalisuus-kehys, joka liittyy läheisesti toiseus-ajatukseen. Sen sijaan molemminpuolista luottamusta ja Venäjän legitimiä turvallisuusnäkökohtia painottavat tulkinnat ovat vähentyneet.

Median itsesensuuri Venäjä-uutisoinnissa heikkeni jo 1980-luvulla, ja Neuvostoliiton hajottua journalismin on katsottu etäänntyneen ”virallisesta” idänpolitiikasta (Salminen 1998, 190; Lounasmeri 2015, 91–92). Silti Suomen geopoliittisen aseman ja Venäjä-suhteiden on nähty vaikuttaneen esimerkiksi Georgian sodan uutisointiin. Toimittajien tulkinnat sodasta myötälivätkin poliitikkojen varovaista linjaa ja suora kriittikki ja kannanotot olivat harvinaisia verrattuna virolaisen, puolalaisen ja ruotsalaisen median kirjoitteluun (Heikkilä & Valtonen 2011; ks. myös Ojajärvi ja Valtonen 2011, 38, 63). Heikkilän ja Valtosen (2011, 267) mukaan erot eri maiden uutisoinnissa juontuivat ennen muuta vakiintuneista käsityksistä kunkin maan geopoliittisesta asemasta ja suhteesta Venäjään.

Tarkastelemme Venäjän ja Putinin roolin kuvallisia representaatioita Ukrainan kriisissä edellä esiteltyjä tutkimuksia vasten. On tärkeää kysyä, rakentavatko kuvat teksteistä poikkeavia merkityksiä Venäjän ja Venäjän presidentin Vladimir Putinin roolista Ukrainan kriisissä. Kuvilla on merkittävä rooli poliittisia kriisejä ja konflikteja käsit-

televässä uutisoinnissa. Ne kiinnittävät yleisön huomion ja synnyttävät kokemuksia ja tunteita, jotka puolestaan virittävät yleisön tietoisesti pohtimaan uutista ja siihen liittyviä tapahtumia. Poliittisen kriisien kontekstissa on merkittävää, että kuvat voivat sisältää voimakkaita ideologisia näkemyksiä (Coleman, 2010) ja, toisin kuin objektiivisuuteen pyrkivät tekstit, kertovat kiertelemättä ”mitä meidän tulisi tuntea” (Campbell 2007, 380). Vaikka kuvien totuudellisuus ja niiden voima myötätunnon ja vihastuksen herättäjinä on kyseenalaistettu digitaalisen teknologian aikana, uutiskuvat ovat edelleen merkittävä areena, jossa sekä rakennetaan toiseutta että luodaan mahdollisuuksia ymmärrykseen ja myötätuntoon ”toista” kohtaan.

## Tutkimusongelmat ja aineisto

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia visuaalisia representaatioita suomalainen valtavirtamedia tuottaa Ukrainan kriisistä ja millaiseksi uutiskuvat esittävät Venäjän roolin konfliktissa. Tarkastelemme ensiksi Ukraina-uutisoinnin kuvallisia kehyksiä ja kysymme, miten suomalaiset mediat tulkitsivat Ukrainan tapahtumia, eli mistä kriisissä on kuvien perusteella kyse. Toiseksi kysymme, millaisia rooleja mediakuvat tarjoavat Putinille ja Venäjälle kriisissä. Vertaamme suomalaista Ukraina-kuvitusta ulkomaiseen kuvastoon ja pyrimme selvittämään, eroavatko suomalaisen uutismedian kuvalliset tulkinnat Ukrainan tilanteesta sekä Putinin ja Venäjän roolista ulkomaisten medioiden tuottamista merkityksistä.

Suomalaista uutisjournalismia aineistossa edustavat *Helsingin Sanomat* (HS), Ylen kello 20.30 uutiset sekä MTV3:n *Kymmenen uutiset*. Ulkomaiseen vertailuaineistoon kuuluvat ruotsalainen sanomalehti *Dagens Nyheter*, saksalainen *Die Welt* sekä brittiläisen *The Guardian* -lehden verkkoversio, joka on yksi englanninkielisen maailman johtavista verkkojulkaisuista. Tutkittavat julkaisut valittiin siten, että ne tulkitsevat Ukrainan tilannetta erilaisissa poliittisissa konteksteissa ja vaikuttavat maassaan merkittävästi julkisuuden päiväjärjestykseen. Suomen osalta tutkimukseen haluttiin mukaan seuratuimmat uutislähteet, joihin myös HS:n printtiversion edelleen lukeutuu (Reunanen 2014, 7). Keskittymällä printtiaineistoon verkkouutisten sijaan kuvituksen vertailuun haettiin pysyvyyttä, sillä verkkouutisten kuvat voivat vaihtua useaan otteeseen uutispäivän edetessä.

Sanomalehti-, televisio- ja verkkouutiskuvien tutkimiseen rinnakkain liittyy ongelmia, jotka on syytä mainita ja muistaa. Televisioutusten kuvallisuus perustuu pääasiassa liikkuvaan kuvaan ja grafiikkaan, ja kuvien tulkintaan vaikuttavat monet kerrokselliset seikat, kuten uutisankkurin ja toimittajan puhe, muu äänimaailma sekä kuva-aiheiden keskinäinen järjestys ja painotus (esim. Bignell 2004, 86–101). Sanomalehden kuvallisuus taas rakentuu still-kuvista, grafiikasta ja piirroksista, ja kuvia tulkitaan kirjoitetun tekstin, varsinkin kuvatekstien ja otsikoiden, yhteydessä (aiheesta laajasti ks. Heikkilä 2006). Verkkouutisessa puolestaan voidaan yhdistellä näitä elementtejä. Nämä merkitysympäristöjen sekä still-kuvan ja liikkuvan kuvan erot on huomioitu mahdollisimman tarkkaan toisessa analyysiluvussa, jossa paneudumme

presidentti Putinin kuvallisiin representaatioihin. Televisioutisissa esimerkiksi kuva-aiheiden asemoinnin ja keston rooli on olennainen. Printti- ja verkkokuvien analyysissä taas on huomioitu esimerkiksi kuvatekstin vaikutus sekä taittoratkaisut. Ensimmäisessä analyysiluvussa tutkimme lehtiartikkelien *pääkuvia* tekstiyhteydessään sekä televisioutisten *hallitsevia kuvateemoja*, joiden määrittely perustuu erityisesti kuva-aiheen ajalliseen keston ja asemointiin jutun kuvavirrassa (ks. Choi & Lee 2006). Aineistojen erilaisuus aiheuttaa jonkin verran yhteismitallisuuden ongelmia mutta myös mahdollistaa Suomen merkittävimpien uutislähteiden tulkintakehysten vertailun. Se taas edellyttää hallitsevien kuva-aiheiden tarkastelua, sillä varsinkaan televisioutisten kuvituksesta on vaikeaa löytää yhtä, koko juttua luonnehtivaa kuvakehystä. Sama pätee usein printtiuutisiin.

Aineisto kerättiin neljän keskeisen uutistapahtuman ajalta. Näitä ovat Janukovyčšin syrjäyttämistä ja Krimin valtausta ympäröineet tapahtumat (20.–27.2.2014), väkivaltaisuuDET Odessassa (2.–7.5.2014), MH17-matkustajakoneen alasampuminen (17.–31.7.2014) sekä Minskin rauhanneuvottelut (11.–22.2.2015). Aineisto kattaa yhteensä 403 lehtiartikkelia ja 169 televisioutista 41 päivän ajalta. Toisen analyysiluvun Putinin ja Venäjän roolien tarkastelu rajattiin MH17- ja Minsk-tutkimusjaksoihin, jolloin kriisin kansainvälinen poliittinen jännite kiristyi. Analyysin kohteena ovat kaikki näillä tutkimusjaksoilla julkaistut Putinin kuvat.

## Kehys, kehystäminen ja uutiskuvat

Tarkastelemme Ukrainan konfliktin kuvallisia tulkintoja kehyksen ja kehystämisen käsitteiden avulla. Viestinnän ja median tutkimukseen käsitteet on omaksuttu sosiaalipsykologi Erving Goffmanilta (1986), joka puolestaan kehitti niitä Gregory Batesonin (1955) työn pohjalta. Goffmanilla (1986, 8, 13) kehyksen käsite liittyy (sosiaalisten) tilanteiden ymmärtämiseen ja laajemmin kokemuksen jäsentämiseen. Kohdatessaan (vuorovaikutus)tilanteen ihminen pyrkii ymmärtämään kohtaamaansa ja vastaamaan kysymykseen ”mitä täällä tapahtuu” tai ”mistä tässä on kyse”. Vastauksen myötä muodostuu määritelmä tilanteesta ja siihen sopivasta toimintatavasta. Termi ”kehys” tarkoittaa tilannemääritelmien taustalla vaikuttavaa todellisuuden jäsentämisen periaatetta tai perustaa (*principle*) (emt., 10–11, 24). Jos Goffmania luetaan kirjaimellisesti, kehystä ja tilannemääritelmää ei voida mieltää samoiksi asioiksi, vaan kehys tarkoittaa jotain tilannemääritelmää perimmäisempää ja sen syntyä ohjaavaa. Tästä huolimatta Goffman ei pidä kehyksiäkään lukittuina ja pysyvinä, vaan tiettyä tilannetta voidaan tulkita erilaisten kehysten avulla ja kehykset voivat muuttua tilanteen kehityessä (emt., 8).

Toista keskeistä termiä, kehystämistä (*to frame, framing*), Goffman ei mainitse avainkäsitteidensä yhteydessä (emt., 10–11, 21) tai määrittele tarkasti. Sen sijaan hän puhuu kehysten ”käyttämisestä” tai ”soveltamisesta” vuorovaikutustilanteiden hahmottamiseen. Toisin sanoen se, mistä on sittemmin alettu puhua kehystämisenä, tarkoittaa (sosiaalisen) todellisuuden tulkintaa kehyksiä soveltamalla.

Kehyksen käsitteellisyys on Goffmanin avausten pohjalta tarkennettu paljon ja näin määritelty sitä, miten kehykset lopulta ohjaavat kokemuksen jäsentämistä ja merkitysten antoa. Vliegthartin ja van Zoonenin (2011, 103) mukaan kehykset auttavat tulkintaa kertomalla, mikä kohdatuissa ilmiöissä, tilanteissa ja toimijoissa on *olennaista* ja mikä ei. Tämä pätee myös viestintään: kehykset ohjaavat sisältöjen valintaa, korostamista ja esittämistä. Julkilausumattomina teorioina kehykset kertovat, mitä on olemassa, mitä tapahtuu ja mikä on tärkeää (Gitlin 2003, 6–7). Kehykset toisin sanoen ohjaavat huomion olennaisiin seikkoihin ja tällä tavalla tekevät niin vuorovaikutustilanteista kuin viestinnästäkin ymmärrettävää. Entman (1993, 52) on tarkentanut kehysten määritelmää edelleen huomauttamalla, että kehykset suuntaavat ongelman määritelmän, syy–seuraus-suhteiden, moraalisten kantojen ja ratkaisuehdotusten muodostamista. Lakoff (2010, 71) taas painottaa roolien merkitystä: tulkintakehykset sisältävät käsitteellisiä rooleja ja roolien välisiä suhteita.

Myös journalismi käsittelee aiheitaan sille totunnaisten kehysten puitteissa (Gitlin 2003, 6–7). Kehyminen ilmenee mediaesityksissä esimerkiksi tilanne- ja ongelmanmäärittämisinä, syy–seuraus-suhteina tai rooleina, ja niitä rakennetaan muun muassa sanavalinnoilla, metaforilla, kuvallisilla elementeillä ja käyttämällä toistuvasti samoja tietolähteitä (Entman 1993, 52). Näihin seikkoihin pureutumalla voidaan päästä käsiksi siihen, millaiset kehykset mediaesitysten rakentamista ohjaavat ja millaisia kehyksiä median käyttäjille tarjoutuu.

Journalistiset kuvat ovat yhä merkittävämpi osa mediajulkisuutta ja audiovisuaalisuutta voi pitää jopa uutena uutiskriteerinä (Harcup & O’Neill 2015). Kuvien analyysi kehystutkimuksissa – jopa televisiouutisten analyysissä – on silti ollut selvästi vähäisempää kuin tekstin tutkimus (Coleman 2010; Grabe & Bucy 2009; Matthes 2009, 355) tai se on keskittynyt kuviin yksipuolisesti niiden tunnearvon, eli positiivinen–negatiivinen-valenssin näkökulmasta, kuten poliittisen viestinnän tutkimuksessa on käynyt (esim. Coleman & Banning 2006). Empiirisen mediakuvatutkimuksen mukaan kuvilla on kuitenkin tärkeä rooli tarinankerronnassa ja tulkintaprosessissa. Kuvallisten representaatioiden on osoitettu olevan yleensä verbaalisia esityksiä vetoavampia, kiinnittävän paremmin vastaanottajan huomion ja ohjaavan enemmän yleisön käsityksiä tapahtumista (Gibson & Zillmann 2000). Tutkimus on myös osoittanut, että kuvien välittämä informaatio muistetaan paremmin kuin verbaalisten viestien (Graber 1990), etenkin jos kysymyksessä ovat voimakkaan negatiivisesti latautuneet uutiskuvat (Newhagen & Reeves 1992; Zillmann, Knobloch & Yu 2001). Usein viitatussa artikkelissaan ”The Role of Images in Framing News Stories” Paul Messaris ja Linus Abraham (2001, 220) toteavatkin, että kuvien *erityiset* ominaisuudet tekevät niistä poikkeuksellisen tehokkaita kehystämisen välineitä. 2000-luvulla kuvantutkijoita on kiinnostanut erityisesti, millainen kehystämiseen ja tarinankerrontaan liittyvä rooli kuvilla on sotia ja konflikteja käsittelevässä uutisoinnissa.

Messarisin ja Abrahamin (2001) kaksi väitettä tarjoavat mielekkään lähtökohdan kuvalliseen kehysanalyysiin. Ensinnäkin valokuvan ikonisen, indeksisen ja implisiittisen merkkiluonteen vuoksi mediakuvat voivat sisältää väitteitä, jotka sanallistettuina voisivat kohdata kovaakin vastustusta. Toiseksi mediakuvien ja -tekstien sisältö ei ole

välttämättä sama, vaan kuvat voivat tuoda – ja usein tuovatkin – mediaesityksiin merkityksiä, jotka eivät paljastuisi ilman kuvien sisältöjen itsenäistä tarkastelua (myös Coleman 2010, 235). Tämän vuoksi kuviin keskittyvässä kehystutkimuksessa on hyödyllistä tarkastella mediaesityksiä merkityksiltään fragmentaarina, useita kehyksiä ilmentävinä kokonaisuuksina. Lisäksi tekstiä ja kuvia on tärkeää analysoida *rinnakkain* kiinnittäen huomiota kuvan ja tekstin välisiin suhteisiin sen sijaan että kuvaa analysoitaisiin täysin tekstin merkitysten kautta tai huomioimatta tekstin tulkintoja ohjaavaa vaikutusta (ks. Parry 2010).

Tiivistetysti voidaan todeta, että mediakehykset ilmenevät ja aiheen valinnassa, korostuksessa ja pois jättämisissä (Entman 1993, 53). Kuvien kohdalla kehykset ohjaavat esimerkiksi käsiteltävän aiheen, kuvatun kohteen, kuvaustavan (esim. kuvakulma, rajaus, valotus), toimitukseen lähetettävien otosten ja lopulta julkaistavien kuvien valikointia. Myös kuvien asemointi ja koon määrittely ovat olennainen osa kehysten ohjaamaa korostamista. (Coleman 2010, 237; Messaris & Abraham 2001, 218.) Nämä ratkaisut määrittävät sitä, *mitä* mediakuvat näyttävät ja *miten* ja millaisia tulkintoja kuvat lukijalle tarjoavat.

Artikkelin kehysanalyysin aineistona on lähes 600 kuvan joukko, joten paneudumme ennen muuta siihen, *mitä* kuvat esittävät. Voi kysyä, miten kuvien kehysanalyysi tällöin eroaa visuaalisia teemoja luokittelevasta ja laskevasta sisällönanalyysistä. Analyysimme taustalla on kuva-aiheiden tyypittely ja kvantitatiivinen tarkastelu. Emme kuitenkaan tyydy pelkkään tyypittelyyn vaan esitämme sen pohjalta kysymyksiä, jotka erottavat kuvallisen kehysanalyysin sisällönanalyysistä. Kysymme, mitä puolia Ukrainan kriisistä kuvat korostavat ja millaisia tilannemääritelmiä, syy-seuraus-suhteita, moraalisia arvostelmia ja ratkaisumalleja kuvat tarjoavat (Entman 1993.) Tarkastelemme myös, millaisia semanttisia rooleja tulkintakehys pitää sisällään (Lakoff 2010) ja millaisia asemia kuvan katsojalle tarjoutuu (Goffman 1986). Miten-kysymyksiin pääsemme käsiksi Putinin kuvallisia representaatioita käsittelevässä toisessa analyysiluvussa.

## Ukrainan kriisin kuvat ja kehykset

Ukrainan kriisin kuvien ilmentämät tulkintakehykset sekä niiden lukumääräinen ja prosentuaalinen yleisyys on esitetty taulukossa 1. Taulukko kertoo, kuinka usein kukin kehys on ollut uutisjutussa ensisijaisena kuvakehyksenä. Kahden televisiouutisen kohdalla hallitsevaa kehystä ei voitu määritellä kuvituksen hajanaisuuden vuoksi. Tällöin vallitsevaksi kuvakehykseksi merkittiin ”muut”.

Taulukko 1. Ukrainan kriisin kuvalliset kehukset.

	Helsingin Sanomat	Yle	MTV3	Dagens Nyheter	The Guardian	Die Welt	Yhteensä
<b>Politiikan kehys</b>	24 30 %	31 35 %	26 32 %	20 27 %	50 31 %	28 33 %	179 31 %
<b>Humaani kehys</b>	21 26 %	18 20 %	17 21 %	24 32 %	51 32 %	22 26 %	153 27 %
<b>Aseellisen konfliktin kehys</b>	17 21 %	10 10 %	18 22 %	13 17 %	21 13 %	15 18 %	94 16 %
<b>Kansalais-toiminnan kehys</b>	12 15 %	11 13 %	7 9 %	12 16 %	23 14 %	12 14 %	77 13 %
<b>Muut</b>	7 9 %	18* 21 %	13^ 16 %	6 8 %	16 10 %	8 9 %	68 12 %
<b>Yhteensä</b>	81 101 %	88 99 %	81 100 %	75 100 %	161 100 %	85 100 %	571 99 %

\* sisältää: rikos 4, talous 4, kotimaa 4, muut 6

^ sisältää: kotimaa 6, rikos 3, talous 2, muut 2

### *Politiikan kehys ohjasi Suomen mediaa*

Tutkittuina ajankohtina Ukraina-kuvasto ilmensi neljää toistuvaa tulkintakehystä, joista varsinkin politiikkaan ja inhimillisiin menetyksiin keskittyvät käsitykset olivat läsnä kaikilla neljällä tutkimusjaksoilla. Yleisin kuvien konkreetisoima kehys korostaa politiikan ja sen keskeisten toimijoiden merkitystä Ukrainan konfliktissa. Poliittikka-kehysten olennaisena piirteenä voidaankin pitää nimenomaan semanttisia rooleja, joissa toimijoilla on tärkeä osa (Lakoff 2010, 71). Julkaisemalla jatkuvasti kuvia poliitikoista Ukrainan kriisin yhteydessä journalismi painottaa, että juuri he ovat kriisin kannalta olennaisia toimijoita. Goffmanin (1986, 8, 13) tilannemäärittelyn näkökulmasta Ukrainan kriisi on niin ikään ymmärrettävissä poliittisten suhteiden ja toiminnan ongelmaksi, johon vaikuttavat vaihtelevat edut, ristiriidat ja neuvottelut. Lukijalle poliittikkakuvasto tarjoaa ensisijaisesti roolia politiikasta kiinnostuneena tai ainakin sen tärkeyden ymmärtävänä kansalaisena.

Suomen mediassa poliitikot hallitsivat noin joka kolmannen jutun visuaalista ilmettä. Poliitikkojen läsnäolo korostui eniten Ylen uutiskuvissa ja vähiten HS:ssa, mutta myös sen kuvissa politiikka oli vallitsevin aihe. Suomen mediakuvastossa esiintyivät useimmin Vladimir Putin, Angela Merkel, kotimaan poliitikot, kuten Erkki Tuomioja ja Sauli Niinistö, sekä hieman harvemmin Ukrainan keskeiset poliitikot Petro Porosenko, Arseni Jatsenjok ja entinen pääministeri Julija Tymošenko. *Helsingin Sanomien* ja MTV3:n uutiskuvat esittivät useimmin Vladimir Putinia, kun taas Ylen kuvasto painotti suomalaisten poliittisten johtajien merkitystä. Liittokansleri Angela Merkel oli



näkyvä hahmo kaikissa kolmessa suomalaismediassa. Silmiinpistävästi Itä-Ukrainan separatistijohtajat eivät esiinny aineistossa juuri lainkaan, mikä viittaa siihen, etteivät suomalaisviestimet pitäneet heitä olennaisina tai legitiimeinä toimijoina. Kuvat esittivät poliitikkoja tutuissa rooleissaan neuvottelemassa, kättelemässä, puhumassa medialle tai muulle yleisölle ja poseeraamassa kameroille. Yleensä ottaen Suomen suurimpien uutismedioiden kuvalliset representaatiot poliitikoista näyttivät melko varovaisilta tai maltillisilta. Seuraavassa pääluvussa paneudumme tähän seikkaan tarkemmin Venäjän presidentin osalta.

Politiikka-kuvia julkaistiin paljon myös ulkomaisissa lehdissä, ja kuvien toimijat ovat pitkälti samoja. Kiinnostavimmat erot näkyvätkin politiikka-kehysten sisällä. Erojen jäsentämiseksi kuvasto on luokiteltu temaattisesti neljään alakategoriaan, jotka on esitetty taulukossa 2. Taulukko kertoo, kuinka usein teemat esiintyvät uutisjutun ensisijaisena kuvakehysten lukumääräisesti ja suhteessa kunkin julkaisun koko aineistoon.

**Taulukko 2.** Politiikka-kehysten alateemat.

	Helsingin Sanomat	Yle	MTV3	Dagens Nyheter	The Guardian	Die Welt	Yhteensä
<b>Kansainvälinen politiikka</b>	11 14 %	8 9 %	12 15 %	5 7 %	20 12 %	7 8 %	63 11 %
<b>Venäjä/Putin</b>	4 5 %	4 5 %	5 6 %	6 8 %	20 12 %	14 17 %	53 9 %
<b>Ukrainan sisäpolitiikka</b>	7 9 %	5 6 %	6 7 %	8 11 %	7 4 %	6 7 %	39 7 %
<b>Kotimaan politiikka</b>	2 2 %	14 16 %	3 4 %	1 1 %	3 2 %	1 1 %	24 4 %
<b>Yhteensä</b>	24 30 %	31 35 %	26 32 %	20 27 %	50 31 %	28 33 %	179 32 %

Suomen medioista eritoten HS ja MTV3 painottivat *kansainvälisen politiikan* merkitystä. Tulkintamme mukaan tätä näkökulmaa konkretisoivat kuvat, joissa poliittiset johtajat esiintyvät yhdessä esimerkiksi neuvottelemassa, kättelemässä tai osana järjestettyä kuvaustilaisuutta. Kuvat rakensivat politiikasta ymmärrystä, joka korostaa toimijoiden *välisiä suhteita*, yhteistyötä ja neuvotteluprosesseja sen sijaan, että huomio keskittyisi yksittäisiin toimijoihin.

Suomalaisten julkaisujen kuvissa koko aineiston näkyvin hahmo Vladimir Putin esitetään useimmiten kansainvälisessä yhteydessä. Tärkein ero suomalaisten ja ulkomaisten julkaisujen välillä liittyy tähän seikkaan. Etenkin *Die Weltin* ja *The Guardianin* kuvissa Venäjän presidentti esiintyy hyvin usein yksin. Kuvat painottavat Putinin merkitystä *yksittäisenä* toimijana ja kiinnittävät huomion häneen olemukseensa. *Dagens Nyheterissä* Putinin painoarvo oli määrällisesti pienempi. Toisaalta lehti julkaisi pää-

kirjoitussivullaan useita erottuvia ja suurikokoisia Putinin kuvia, joita se kommentoi kriittisesti otsikoilla ”Bossen bakom” (24.7.2014) ja ”Tala tydligt till Vladimir Putin” (27.7.2014). Tutkitut ulkomaiset julkaisut siis korostivat Putinin ja Venäjän itsenäistä merkitystä Ukrainan kriisin osana, kun taas suomalaisessa kuvastossa Putin esitettiin useammin kansainvälisten suhteiden aihepiirissä. Otsikoiden ja ingressien tasolla tehty tekstien kehysanalyysi tukee havaintoa: ulkomaiset julkaisut painottivat Venäjän roolia enemmän kuin suomalaisjulkaisut.

### *Ihmiskasvoinen konflikti*

Toinen määrällisesti hallitseva kuvakehys tuo esiin väkivallan seurauksia ja inhimillistä kärsimystä. Kuvat kuolleista, haavoittuneista ja surevista ihmisistä sekä kuoleman ja surun symboleista, kuten kukista, kynttilöistä ja valokuvista, ilmentävät käsitystä, jota nimitämme *humaaniksi kehukseksi*. Kehys konkretisoituu myös tuhoutuneita rakennuksia ja muuta hävitystä esittävässä kuvissa. Entmanin (1993) kehysjäsenyyksen näkökulmasta kuvien voi sanoa esittävän tilannemääritelmän keskittymällä kriisin seurauksiin: Ukrainan tapahtumissa on kyse väkivaltaisen konfliktin aiheuttamista inhimillisistä menetyksistä, kärsimyksistä ja surusta sekä materiaalisesta tuhosta.

Kuvilla on myös moraalista potentiaalia, sillä niiden näyttämä kärsimys voi motiivoida pohtimaan eri osapuolten toiminnan oikeutusta ja tavoitteita suhteessa aiheutettuun kipuun. Humaania tulkintakehystä tarjoavat kuvat puhuttelevat katsojaansa ensisijaisesti empaattisena myötäläjänä, jolle kuvat tarjoavat samaistumisen kohteita ja keinon ymmärtää kriisin nimenomaan inhimillisestä näkökulmasta. Tällainen puhuttelu on vahvimillaan kuvissa, jotka esittävät kohteensa läheiseltä tai etäiseltä henkilökohtaiselta etäisyydeltä (Kress & van Leeuwen 2006, 125; myös Hall 1972, 278–286) ja keskittävät katsojan huomion kuvatuun ihmisen tunteisiin. Toisaalta inhimillistä tragediaa representoidaan usein myös etäiseltä sosiaaliselta tai julkiselta etäisyydeltä (*public distance*) (emt.). Tällöin korostuvat menetysten mittasuhteet ja konteksti, kuten tuhattu kaupunki. Surijan roolin kuvastossa saavat useimmin Ukrainan kansalaiset. MH17-lentokoneturman jälkeistä tuskaa ilmensivät myös kuvat hollannin kansalaisista.

Koko aineiston pääkuvista reilu neljäsosa virittää kriisin humaania tulkintaa, ja kehys oli vahvasti läsnä kaikilla tutkimusjaksoilla. Suomalaismedioista inhimillisiä menetyksiä korosti eniten *Helsingin Sanomat*, jonka jutuista neljäosaa hallitsi kärsimyskuvasto. Televisiouisissa kuvaston osuus oli noin viidesosa. Ylen uutisten kuvitus painotti väkivallan seurausten lisäksi politiikkaa, kun taas MTV3:n uutisissa aseellisten taistelujen merkitys oli vahvempi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö Ukrainan konfliktin inhimillinen hinta olisi välittynyt myös televisiuutista, sillä yhden lähetyksen kuvavirta sisältää yleensä useita teemoja. Ulkomaisista julkaisuista *Dagens Nyheter* ja *The Guardian* rakensivat humaania kehystä kotimaisia medioita enemmän.

Eräs kiinnostava havainto liittyy tuho- ja kärsimyskuvien käyttöön eri tekstiyhteyksissä. Vaikka kuvilla ja teksteillä rakennettiin useimmiten samaa kehystä, HS:a lukuun

**Bischof Jan Hendriks (l.) trauert mit Landsleuten in der Haarlemmer-Sankt-Nikolaus-Kathedrale. Helfer bergen Opfer des Unglücksfluges (o.). Rettungskräfte haben offenbar die Blackbox der MH7 gefunden (Mitte), nachdem Australien werden die Opfer des Flugzeugunglücks betrauert (r.). In Kiew liegen hunderte Blumensträuße vor der niederländischen Botschaft (u.).**

**JULIA SMIRNOVA**  
MOSKAU  
Drei Tage nach dem Absturz

nicht zuständig für die Untersuchung der Absturzursache. Das ist Aufgabe internationaler Experten, die bis jetzt in Kiew waren, Bundeskanzlerin Angela

che Stimme zu hören, die nach Angaben des SBU zum Rebellenkommandeur Alexander Chodakowski gehört. „Wir sollen sie in unsere Kontrolle bringen.“ In einer

ge vor dem Absturz so gewesen waren. Weiter zitieren russische Medien einen „japanischen Fluglotsen aus der Ukraine“, der bei Twitter geschrieben hat, die

legend wann beauftragt werden“, ist er sich sicher. Er mache sich keine Illusionen mehr. „Das, was man hier vor der Botschaft sieht, ist die Meinung einer Min-

## Risse in Putins Propaganda-Gebäude

Die Rebellen in der Ostukraine behindern eine unabhängige Untersuchung des Flugzeugabsturzes. Der Druck auf Moskau wächst, die Separatisten zu zähmen – doch der Krenel treibt lieber Desinformation

Kuva 1. *Die Welt* 21.7.2014.

ottamatta kaikissa julkaisuissa humaani kuvallinen kehys liittyi myös politiikkaa käsitteleviin teksteihin. Tuho- tai kärsimyskuvat liitettiin niin kansainvälistä politiikkaa kuin Venäjän roolia korostaviin teksteihin. Ulkomaisissa lehdistä yli viidesosa (22–27 %) tuho- ja kärsimyskuvastosta kytkettiin politiikkaan. Tällainen asetelma muodostui myös MTV3:n (18 %) ja Ylen (11 %) uutisissa. Esimerkkinä on *Die Weltistä* (21.7.2014, kuva 1), jossa kuvien rakentama humaani kehys kytkettiin Venäjän merkitystä painottavaan tekstiin. Jutun kuvat yhtäältä todistavat MH17-turman aiheuttamasta surusta ja toisaalta säilyttävät tekstiyhteydessään poliittista vastuuta. Venäjälle siirtyvä vastuu laajenee kuvien myötä ”separatistien kesyttämistä” (ks. ingressi) kuoleman ja surun lopettamiseen tai hyvittämiseen. *Die Weltin* artikkeli on myös hyvä esimerkki siitä, miksi mediaesityksiä on mielekästä lähestyä merkityksiltään fragmentaarina kokonaisuuksina.

## Seisoskelevaa sodankäyntiä

Ukraina-kuvaston kolmanneksi yleisin tulkintakehys hahmottaa tilanteen *aseellisena konfliktina*. Tulkintakehystä virittävät kuvat Ukrainan armeijan ja separatistien sotilaista ja komentajista, aseista, taisteluista sekä rintamalinjojen kulkua havainnollistavista karttakuvista. Näiden tekijöiden varaan rakentuvat myös Lakoffin (2010) korostamat semanttiset roolit ja niiden suhteet, joista olennainen on kamppailevien osapuolten välinen väkivaltainen vastakkaisuus. Kun Ukrainan kriisiä tulkitaan aseellisen konfliktin kehityksessä, huomio kiinnittyy myös alueiden hallintaan, voimasuhteiden muutoksiin, voittoihin ja tappioihin, toisin sanoen sotatilanteen kehitykseen. Iso-Britannian uutismedian tuottamaa Irakin sodan kuvastoa tutkinut Katy Parry (2011, 1191) on nimittänyt tällaista tulkintakehikkoa *battle progress* -kehikseksi.

Kahteen edellä käsiteltyyn kehikseen verrattuna sotakuvien katsojalle tarjoamien asemien määrittely käy vaikeammaksi, sillä sotilaiden representaatiot ja niihin sisältyvät roolit vaihtelevat laajemmalla skaalalla. Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* julkaisi samalla viikolla kuvia jalkapalloa potkivista (16.2.2015), panssarivaunulla ajavista (17.2.2015) ja ryvetyneistä, rintamalta vetäytyvistä (19.2.2015) Ukrainan armeijan sotilaista. Ensiksi ja viimeiseksi mainitut kuvat sotilaista korostavat kuvan kohteiden inhimillistä puolta ja kutsuvat lukijaa samaistumaan heihin. Sen sijaan kuva panssarivaunua ajavasta kasvottomasta sotilasryhmästä esittää kohteensa pikemminkin etäisinä sotakoneen osina kuin ihmisyksilöinä.

Useimmiten aseellisen konfliktin kehystä rakennettiin kuvilla passiivisena odottavista, vartioivista tai ajoneuvossa istuvista sotilaista. Aseellista kamppailua sen sijaan esitettiin harvemmin, mikä vinouttaa median lukijoille välittyvää käsitystä Itä-Ukrainan tilanteesta. Tämä on tietenkin helppo ymmärtää: sotatantereella näkyvyyttä kontrolloidaan tarkasti ja kuvien hankkiminen on sekä vaikeaa että vaarallista. Sotakuvat olivatkin pääasiassa peräisin kansainvälisistä kuvatoimistoista.

Aseellisen konfliktin kehys hallitsi varsinkin Minskin rauhanneuvottelujen aikaista uutisointia helmikuussa 2015. HS:n ja MTV3:n kuvat korostivat sotimisen merkitystä enemmän kuin Ylen uutiskuvasto, jossa aseellisen konfliktin osuus oli pienin. Itä-Ukrainan taistelujen osalta sekä Ylen että MTV3:n uutiskuvastossa näkyivät merkittävästi enemmän separatistien kuin Ukrainan armeijan sotilaat. Tämä kertonee siitä, kummalta puolelta rintamalinjaa videokuvaa oli enemmän saatavilla. Toisaalta sen seurauksena separatistisotilaat näyttäytyivät Ukrainan armeijaa aktiivisempina ja kenties hallitsevana osapuolena. Helsingin Sanomissa samoin kuin aineiston ulkomaisissa julkaisuissa sodan vastapuolet näkyivät yhtä paljon.

## Aktiiviset kansalaiset

Neljäs toistuva kuva-aihe kohdistaa huomion Ukrainan kansalaisten toimintaan. Kuvat juhlivista, protestoivista, mellakoivista ja vallankumoukseen osallistuvista ukrainalaisista rakentavat tulkintakehystä, jota nimitämme *kansalaisaktiivismin* kehikseksi. Tul-

kintakehyksen sisäisissä roolisuhteissa (Lakoff 2010) kansalaiset saavat roolin poliittisesti aktiivisina ja vaikuttavina yhteiskunnallisina toimijoina, joiden vastapuolina ovat poliittinen hallinto, poliisi tai erimieliset kansalaisryhmät. Aktivismi-kehys korostaa Ukrainan kriisissä poliittisen status quon murrosta sekä kansalaisryhmien ja poliittisen hallinnon tai eri kansalaisryhmien näkemysten yhteentörmäystä.

Kansalaistoiminnan kehys hallitsi erityisesti Kiovan mielenosoitusten ja väkivaltaisuuksien uutisointia helmikuussa 2014. Tuolloin aktivismikuvat hallitsivat kolmasosaa HS:n ja Ylen jutuista ja viidesosaa MTV3:n uutisista. MTV3:n kuvat keskittyivät mielenosoittajia enemmän Ukrainan sisäpolitiikkaan, joka oli toistuva teema muissakin julkaisuissa kriisin alkupuolella. Kansalaisaktivismi näkyi myös Odessan tapahtumien kuvituksessa toukokuussa 2014, mutta sen jälkeen kehyksen merkitys väheni. Kansalaistoiminnan muodoista kuvat esittivät eniten rauhanomaisia mielenosoituksia. HS:n kuvat toivat muita julkaisuja enemmän esiin myös väkivaltaista kapinointia ja esittivät Maidan-aukion tapahtumista monipuolisen kuvan. Vallankumoukseen taas viittaavat kuvat, joissa kansalaisten toiminta kohdistuu vallan symboleihin, kuten patsaisiin, lip-puihin ja hallintorakennuksiin.

## Putinin kuvalliset esitykset Suomen mediassa

Edellisessä luvussa totesimme, että suomalaismediat korostivat kuvillaan Venäjän ja presidentti Putinin roolia Ukrainan kriisissä vähemmän kuin tutkitut ulkomaiset julkaisut. Kuva-analyysin lisäksi tämä kävi ilmi otsikko- ja ingressitason tekstikehysten tarkastelussa. Seuraavaksi jatkamme näistä havainnoista ja tutkimme, millaisena Venäjän presidentti kuvallisesti esitettiin, millaisia rooleja hän mediakuvissa sai ja miten hänet asemoitiin suhteessa muihin kriisin kannalta keskeisiin poliittikkoihin. Kysymyksiin vastaamiseksi tarkastelemme Putinin kuvia kahden mediatapahtuman ympäriltä. Ensiksi tutkimme kuvallisia esityksiä MH17-turman jälkeisiltä päiviltä ja toiseksi Minskin rauhanneuvottelujen ajalta.

### *MH17: Putin syytettynä, vahvana johtajana ja toisena*

Malaysia Airlinesin lento MH17 ammuttiin alas 17. heinäkuuta 2014. Traagisen, 298 ihmisen hengen vaatineen tuhotyön jälkeen Ukrainaa koskeva poliittinen jännite kiristyi entisestään. Turman jälkipuinnin aikaan presidentti Putin näkyi suomalaismedioista eniten MTV:n uutisissa. Yle ja HS keskittyivät Putiniin harvemmin, mutta varsinkin televisiouutisten kuvat konstruoivat Venäjän presidentille kiinnostavalla tavalla erilaisia rooleja ja poliittisia asemia.

MTV3:n uutiset rakensi turman jälkeisen poliittisen asetelman lännen ja idän jännitteen sekä suurvaltojen vastakkainasettelun varaan. Kylmän sodan ajoista muistutava rakennelma muodostuu roolijaosta, jossa länsimaa esittää ensin vaatimuksia tai syytöksiä ja Venäjälle annetaan puolustuspuheenvuoro. Onnettomuspäivää seuraa-

van illan (18.7.2014) uutisjutussa presidentti Obama syyttää Venäjän tukemia separatisteja matkustajakoneen alasampumisesta ja toimii tiedollisena auktoriteettina esittäessään mediassa todisteita syytösten puolesta. Kolme päivää myöhemmin Obama peräänkuuluttaa Venäjältä vastuunottoa ja separatistien tuen lopettamista. Seuraavana päivänä Ison-Britannian ulkoministeri Phillip Hammond vaatii aseviennin kieltämistä Venäjälle ja sanoo, että Venäjän tuki separatisteille on MH17-katastrofin taustalla. Samanlainen asetus toistuu vielä 28. päivän uutisjutussa. Kaikissa tapauksissa Putinin puheenvuoroon leikataan syytösten tai vaatimusten jälkeen, mikä yhtäältä tuottaa vaikutelman puheenvuorojen tosiasiallisesta järjestyksestä ja toisaalta asettaa Putinin ja Venäjän *syytety*n rooliin. Markku Kangaspuron (2011, 249) käsittein Venäjään sovelletaan irrationaalista kehystä ja maa näyttäytyy ”epäilyttävänä suurvaltana”. Samalla MTV3 asemoi Venäjän *lännen vastapuoleksi* ja esittää Ukrainan kriisin geopolittisena vastakkainasetteluna.

Ylen televisiouutisissa MH17-turman poliittisessa selvittelyssä vastapuoliksi asetettiin Putinin ja Obaman sijasta Putin ja Ukrainan pääministeri Arseni Jatsenjuk. Kylmän sodan aikaisen länsi-itä-asetelman sijasta Ylen uutisoinnissa siis korostui aktiivinen Ukraina, jolle Yhdysvallat teki tilaa poliittisen kriisin ytimessä. Journalististen ratkaisujen merkitystä korostaa kaksi seikkaa. Ensinnäkin kyse on samojen päivien (18. ja 21. heinäkuuta 2014) uutisista. Lisäksi Yle ja MTV3 käyttivät samaa kuvamateriaalia sekä Putinin että Obaman osalta. Tulkintojen erilaisuus perustuu siis yksinomaan tuotannollisiin ratkaisuihin, ennen kaikkea puheenvuorojen valintaan ja aseteluun. Niiden myötä Ylen uutiset tuotti Ukrainan tilanteesta tulkinnan, jossa kyse on Venäjän ja Ukrainan, ei idän ja lännen välisestä konfliktista: asetelma viittaa näin Venäjän intervention tulkintakehykseen (vrt. Wade 2015, 361–362). Putinin ja Jatsenjukin roolit uutisten kerronnassa vastaavat Obaman ja Putinin rooleja MTV3:lla: Jatsenjukin puheenvuoron jälkeen seuraa Putinin vastaus. Sama rakenne toistuu 18. ja 21. päivän Ukraina-jutuissa. Jälkimmäisen päivän uutisissa Putinin vastapuolena toimii myös Ison-Britannian pääministeri David Came-



Kuva 2. MTV3 22.7.2014.

ron, joka kuitenkin asemoituu enemmän EU:n ja Ison-Britannian sisäiseen keskusteluun kuin suurvaltojen väliseen nokitteluun. Obaman, samoin kuin Angela Merkelin, roolina oli kriisin kolmansina osapuolina vaatia tapahtumien selvittämistä ja tulitaukoa. Näin myös *Ylen uutiset* esittää Putinin syytettynä ja Venäjän epäilyttävänä mutta erilaisessa poliittisessa rakennelmassa kuin *Kymmenen uutiset*.

Toisenlaista tulkintaa Putinista rakentavat hänen puheenvuorojaan edeltävät, helposti triviaaleilta vaikuttavat kuvat. Niissä pöydän ympärille kerääntyneet arvokkaasti pukeutuneet miehet odottavat saapuvaa presidenttiä seisten ja istuvat alas vasta Putinin tehtyä samoin pöydän päässä (kuva 2). *Ylen uutisissa* tällainen tilanne nähdään MH17-jaksolla kerran ja MTV3:n uutisissa kaksi kertaa, minkä lisäksi Putin esitetään kertaalleen johtamassa ilmeisen arvovaltaista kokousta. Kuvat representoivat Putinin autoritäärisenä ja *vahvana johtajana*. Tärkeää kuvissa on juuri niiden sosiaalinen konteksti: Putin esitetään johdettaviensa seurassa mutta vain presidentti puhuu. Vertailun vuoksi Obaman tai Jatsenjakin puheenvuorojen yhteydessä vastaavaa asetelmaa ei rakennettu vaan puheenvuoroihin leikattiin suoraan tai heidät näytettiin astelemassa lehdistön eteen yksin.

Suomalaisesta tai länsimaisten demokratioiden perspektiivistä Putinin esittämistä vahvana auktoriteettina voi tulkita toiseuden näkökulmasta, jolloin keskeistä on vieraus ja erilaisuus suhteessa länsimaisten demokratioiden toimintamalleihin (Ojajärvi & Valtonen 2011, 39–40). Putinin vahvaa johtajuutta korostavia kuvia julkaisivat myös tutkitut ulkomaiset mediat, joista *Dagens Nyheter* ja *The Guardian* julkaisivat saman, todennäköisesti Putinin hallinnon ohjauksessa tuotetun kuvan (kuva 3). Sen muotokuvamainen asetelma ja Putinin taustalla olevat Venäjän lippu ja vaakuna korostavat vallan vaikutelmaa, ja kuva tuo mieleen lukemattomat hallitsijoiden muotokuvamaalaukset. Pisimmälle Putinin toiseuden korostamisen vei *Dagens Nyheter*, joka julkaisi ”Bossen bakom” otsikoidun pääkirjoituksen yhteydessä kuvan Putinista moottoripyörän selässä (kuva 4). Kuvasta käy ilmi, ettei Putin ole ajokkeineen yksin ja otos tuntuu-kin liittävän Putinin moottoripyöräjengin johtajaan. Uhkaavaa vaikutelmaa korostaa kuvan tumma yleisilme.



Kuva 3. *Dagens Nyheter* 27.7.2014.



Kuva 4. *Dagens Nyheter* 24.7.2014.

MTV3:n uutisissa idän ja lännen välinen jännite hellitti hetkeksi tutkimusjakson lopulla 31. heinäkuuta uutisjutussa ”Salainen Ukraina-sopimus”, jonka mukaan Saksa ja Venäjä neuvottelevat Ukrainan kriisin ratkaisun edellytyksistä. Kuvissa Putin hymyilee, rupattee hyväntuulisena Angela Merkelin ja tämän edustajiston kanssa ja katselee mediaväen suuntaan ystävällisesti. Kontrasti suhteessa edellä käsiteltyihin esityksiin on voimakas, ja Putin näyttäytyy ennemmin *neuvottelukumppanina* kuin vastapuolena tai toisena. Tällainen asetelma mediakuvissa oli yleisempi Minskin rauhanneuvottelujen aikana.

*Helsingin Sanomissa* Putin näkyi MH17-tutkimusjaksolla hyvin vähän. Lehti julkaisi Venäjän presidentistä vain kaksi pientä kuvaa otsikoilla ”Putin: Lännen rooli kriisissä outo” (23.7.2014) ja ”Asianajotoimisto haastamassa Putinin oikeuteen” (28.7.2014). Pie-nille kuville tyypillisesti vakavailmeistä Putinia tarkastellaan intiimiltä ja henkilökohtaiselta etäisyydeltä, jolloin niiden tehtävänä on henkilöidä käsiteltävä aihe (Kress & van Leeuwen 1996, 125; myös Hall 1972, 278–286). Poliittisen toimijan representaatioina kuvat ovat melko neutraaleja. Venäjän politiikan henkilöimisessä kunnostautui erityisesti *The Guardian*, joka julkaisi tutkimusjaksolla jopa 13 pelkästään Putinia esittävää kuvaa. Niistä noin puolet on kuvattu hyvin läheltä tai rajattu niin, että katsojan huomio kiinnittyy Putinin mielenliikkeisiin.

### *Putin Minskissä: vastuullinen, johtaja, arkkivihollinen ja voittaja*

Minskin rauhanneuvottelujen aikaan Putin näkyi suomalaismedioissa epätasaisesti. HS julkaisi Putinin kuvia neljässä artikkelissa, MTV3 viiden ja Ylen uutiset kahden päivän lähetyksessä. Uutiskuvien vertailu paljastaa kuitenkin jälleen kiinnostavia merkityseroja ja niiden rakentamisen keinoja. Neuvottelujen alkuvaiheessa Putin oli läsnä kaikkien kolmen suomalaismedian kuvissa. HS (12.2.2015) kuvaili neuvottelujen asetelmia otsikolla ”Sodan jäädyttäminenkin olisi voitto Minskissä”. Pääuutissivun jutun vasemmanpuoleisessa kuvassa Putin saapuu neuvottelupaikalle sotilaan tehdessä hänelle kunniaa (kuva 5). Otos representoi Putinin jälleen *vahvana johtajana*, ja vaikutelmaa voimistaa presidentin myhäilevä ilme. Se, että samankaltaista kuvamateriaalia olisi todennäköisesti ollut käytettävissä muistakin Minskin neuvottelijoista, viittaa harkittuun kuvalliseen ratkaisuun. Jutun toinen pääkuva, Putinin oikealle puolelle sijoitettu otos evakkoon lähtevistä ukrainalaisista siviileistä asettaa Putinin erilaiseen rooliin. Kuvaan viitataan sanallisesti vain neutraalisti luonnehtivalla kuvatekstillä, joten kuvan itsenäinen merkitys korostuu. Ilmeisin tulkinta on se, että hädänalaisten siviilien kuva säilyttää Putinille *vastuuta* siviilien ahdingon lopettamisesta ja kenties myös syyllisyyttä sen aiheuttamisesta. Putinin kuvaan ja jutun tekstisisältöön verrattuna evakkokuva tarjoaa varsin toisenlaista kehystä Minskin neuvottelujen tulkittamiseksi: Minskin neuvotteluissa on kyse siviilien hädän lopettamisesta.

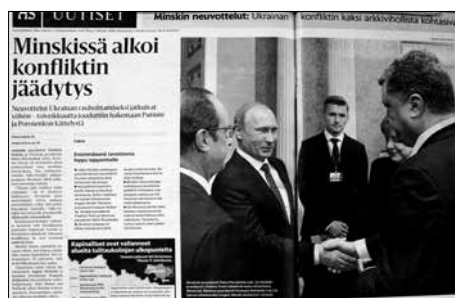
Saman lehden pääjutussa Putin saa *arkkivihollisen* roolin. Voimakas ilmaus on peräisin sivun yläreunan tekstistä: ”Minskin neuvottelut: Ukrainan konfliktin kaksi arkkivihollista kohtasivat.” Toinen arkkivihollinen on Ukrainan presidentti Petro Porošenko, jota Putin kattelee (kuva 6). Angela Merkel ja François Hollande seuraavat tilannetta vierestä. Kat-





Kuva 5. Helsingin Sanomat 11.2.2015.

soja havainnoi tapahtumia Porošenkon ja Hollanden välistä ja huomio kohdistuu Putiniin, joka on poliitikoista lähimpänä kuva-alan keskustaa, jonka kasvot muista poiketen näkyvät ja joka kättelyyn ojennetun kätensä kautta on kuvan aktiivisin toimija. Asetelma rakentaa selvän tulkinnan: konfliktissa on kyse Venäjän ja Ukrainan välisestä sodasta, jossa EU:n paikka on vihollisten välissä rauhan välittäjänä (vrt. Motyl 2015). Tätä asetelmaa tuottivat myös monet ulkomaisten medioiden julkaisemat ryhmäkuvat: Merkel ja Hollande asettuvat lähes poikkeuksetta Putinin ja Porošenkon väliin ja esiintyvät yleensä kuvissa yhdessä. Oman mausteensa kuvan poliittisille merkityksille antaa se, että Putin saapuu paikalle ulkopuolelta ikään kuin vierana, kun taas Porošenko, Merkel ja Hollande ovat valmiiksi paikalla ja ottavat "vieraan" yhdessä vastaan. Näin tulkiten Putin näyttäytyy jälleen toisena suhteessa kuvan muihin toimijoihin, kun taas Merkel ja Hollande asemoituvat poliittisesti lähemmäs toista arkkivihollista, eli Porošenkoa.



Kuva 6. Helsingin Sanomat 11.2.2015.

Myös Ylen uutiset (11.2.2015) näyttää katsojilleen Putinin ja Porošenkon kätellyn. Nyt tilannetta havainnoidaan läheltä Putinin perspektiiviä. Ensinnä kamera seuraa Putinia neuvotteluhuoneeseen, missä hän kättelee nopeasti Hollandea, Merkeliä ja Porošenkoa ja etsii sitten paikkansa pöydän äärestä. Kuvakulma keskittää katsojan huomion Porošenkon vakaviin kasvoihin. Vaikka ”arkkivihollisten” kohtaaminen on poliittisen draaman kannalta polttava hetki, television kuvavirrassa tilanne on nopeasti ohi. Ylen toimittaja ei kommentoi kättelyä mitenkään, ja katsojalle välittyvää näkymää sävyttää poliitikkojen ympärillä käyvä sekava hälinä. Tästä syystä rajat neuvottelujen osapuolten välillä näyttävät matalammilta kuin monissa printtilehtien (ryhmä) kuvissa, eikä Putinin ja Porošenkon vastakkaisuus korostu. Ylen jutussa Putin asettuu yksinkertaisesti osaksi neuvotteluprosessia. Ylen ja HS:n representaatioiden vertailu korostaa valokuvan mahdollisuuksia poliittisen draaman rakentamisessa. Valokuva pysäyttää lyhyen hetken ja korostaa sitä, karsii (ylimääräistä) informaatiota ja antaa mahdollisuuden kuvan kohteiden mielenliikkeiden havainnointiin. Valokuvaan verrattuna television jatkuva kuvavirta voi vähentää yksittäisten kohtausten dramatiikkaa ja muistettavuutta (vrt. Sontag 2003, 22).

MTV3:n (11.2.2015) uutistoimitus kompensoi tätä seikkaa toiston, leikkausten ja sanallisen ohjailun keinoin ja korostaa HS:n tavoin ”arkkivihollisten” vastakkaisuutta. Uutisen kuvamateriaali on sama kuin Ylen jutussa, mutta uutisen alussa Porošenkon ja Putinin kättelylle raivataan tilaa leikkaamalla pois Putinin tervehdykset Hollannin ja Merkelin kanssa. Lyhyen studiojuonnon jälkeen katsojalle näytetään tuhokuvia Itä-Ukrainasta ennen neuvotteluihin siirtymistä. Näin MTV3, jälleen HS:n tavoin, käytti sodan hävityksen näyttämistä poliitikkojen vastuuttamisen keinona. Seuraavaksi Venäjä ja Ukraina esitetään konfliktin osapuolina sekä Putinin että Porošenkon esittäessä vuorollaan tulkintansa sodan syistä. Tämän jälkeen Putinin ja Porošenkon kohtaaminen näytetään uudestaan (kuva 7). Osapuolten vastakkainasettelu huipentuu toi-



Kuva 7. MTV3 11.2.2015.

mittajan luonnehdintaan ”jäätävästä kättelystä”. Kuvailu kiinnittää katsojan huomion ja korostaa lyhyttä kättelyhetkeä. Sama vaikutus on videokuvan tiiviillä leikkauksella: kuvavirta katkaistaan heti kättelyn jälkeen eikä tilanteen yleinen hälinä pääse esiin niin kuin Ylen uutisessa. Kokonaisuutena MTV3:n ja HS:n tulkinnat Minskin neuvottelujen lähtöasetelmista olivat samansuuntaisia, joskin MTV3 rakensi draamaa enemmän. Yle puolestaan esitti poliittisten johtajien kokoontumisen neutraaleimmin ja antoi katsojalle mahdollisuuden kurkistaa tarkasti järjestettyjen lehtikuvien taakse antamalla kuvissaan tilaa yleiselle hälinälle.

Minskin neuvottelujen päätyttyä vuorossa oli voittajan julistus. Ylen ja *The Guardianin* uutisointia lukuun ottamatta kaikki tutkitut julkaisut asemoivat Putinin neuvottelujen voittajaksi, mikä näkyi varsinkin printtilehtien kuvallisissa representatioissa. HS julkaisi neuvotteluja seuraavana päivänä (13.2.2015) pääuutissivullaan jutun otsikolla ”Ukrainan vaikea sopu” (kuva 8). Jutun teksti keskittyy saavutetun sovun haurauteen ja epävarmuuteen, ja Putinin voittaja-rooli rakennetaan kuvilla. Putinin olemus ja käsiensä asento viestii korostetusti itsevarmuudesta ja tyytyväisyydestä, kun taas Porošenkon kasvoilta heijastuu suru ja kädet ovat lähes anteeksipyytävässä asennossa. Samanlaiseen tulkintaan viittaa teksti sopimuksen ongelmakohtista, joista yhtä ”Ukrainan on lähes mahdoton hyväksyä”. Jutun päähuomio kohdistuu kuitenkin sen suurimpaan kuvaan, joka esittää Merkeliä ja Hollandea syleilemässä. Jutun kuvitus korostaa kahden suuren EU-maan johtajien lähentymistä jopa karikatyyrimäisesti. Otoksen valotushetki ja kuvakulma ovat osuneet niin, että Merkel ja Hollande näyttävät suutelevan. Kontekstissaan kuvan viesti on hämmäntävä: vaikea konflikti koettelee ukrainalaisia, mutta kaksi EU-johtajaa näyttävät sen ansiosta löytäneen toisensa. Pääkuvan yläpuolelle on sijoitettu pieniä kuvia Ukrainan armeijan sotilaista ja sodan varjossa elävistä siviileistä, joita käytetään jälleen poliittisen vastuun tuottamisessa.



Kuva 8. Helsingin Sanomat 13.2.2015.

Ulkomaisista medioista *Die Weltin* kuvat virittivät samanlaisia merkityksiä mutta korostetummin. Jutun pääkuva esittää hymyilevää Putinia, jonka vieressä pienemässä kuvassa on synkän mielteliäs Porošenko. *Dagens Nyheterin* (13.2.2015) otsikko sanoo asian suoraan: ”Putin vinnare på svaga fredsavtalet.”

MTV3:n (12.2.2015) uutiset yhtyy printtilehtien tulkintaan ja tarjoaa Putinille voit-tajan roolia. Tulkinta tehdään selväksi studiojuonnon aikana kuvan alalaitaan ilmesty-vällä nostolla ”Putin myhäili tuloksesta”. Insertin aluksi medialle puhuu väsynyt mut-ta hyväntuulisesti vitsaileva Putin, jonka mukaan neuvottelut olivat pitkät mutta hy-vät. Seuraavaksi puhuu vakava Merkel Hollande vierellään ja jutun lopussa yhtä iloton Porošenko. Uutisen teksti korostaa voittajia ja häviäjiä enemmän neuvottelujen ras-kautta ja merkittävyyttä. Voittajan esittäminen perustuu kuvattujen poliitikkojen esiintymiseen, ilmeisiin ja eleisiin sekä mainittuun tekstinostoon. Putinin MTV3:n uu-tisessa saamaa roolia korostaa se, että saman illan Ylen uutisissa Putinin kepeää pu-heenvuoroa ei näytetty. Sen sijaan jutun tehnyt toimittaja korostaa, että ”sopu ei ai-heuta ilonpurkauksia”. Putin pääsee ääneen jutun lopussa ja syyttää Ukrainan johtoa neuvottelujen vaikeuksista. Tätä ennen median edessä nähdään synkeä Porošenko, jonka mukaan ”kaikki asiat olivat vaikeita” ja Venäjä esitti mahdottomia ehtoja. Näin Ylen uutinen korosti neuvottelujen vaikeuksia eikä esittänyt mitään puolta voittajana. Kaiken kaikkiaan Yle välitti tässä tutkituista suomalaismedioista neutraaleimman ku-van Minskin neuvotteluista.

## Päätelmiä

Tutkimuksen tavoitteena oli vastata kolmeen kysymykseen: miten Suomen valtavir-tamedia kehysti kuvallisesti Ukrainan kriisiä, millaisen roolin Venäjän presidentti Vla-dimir Putin kuvituksessa sai ja millaisia käsityksiä Venäjästä kuvat ilmentävät? Koko aineiston tasolla kuvasto heijasti kahta hallitsevaa tulkintakehystä. Yhtäältä mediat sovelsivat tapahtumien tulkintaan politiikka-kehystä, jolloin kriisi määrittyi poliitti-seksi ongelmaksi ja ensisijaisia vastuullisia toimijoita olivat poliittiset johtajat. Toi-saalta mediat jäsensivät kriisiä humanin kehysten puitteissa, jolloin kriisi näyttäy-tyi inhimillisinä menetyksinä, suruna ja väkivallan seurauksina. Nämä kaksi kehystä suuntasivat kuvien tasolla kriisin ymmärtämistä niin Suomessa kuin tutkituissa ulko-maisissa medioissa. Suomessa poliittinen kehys korostui humania näkökulmaa enemmän. Goffmanin (1986, 1, 10) mukaan tilannemääritelmiä ohjaavat kehukset ovat ”saatavilla yhteiskunnassa”. Tästä näkökulmasta voidaan ajatella, että humaani ja politiikka-kehys ovat jossain määrin yhteiskunnallisesti hallitsevia Ukrainan kriisin tyyppisten konfliktien jäsenystapoja. Gitliniä (2003) seuraten kehysten vaikutusta voidaan pohtia myös journalististen konventioiden ja rutiinien puitteissa.

Poliittisen kehystämisen osalta Venäjän ja Vladimir Putinin melko vähäinen näky-vyys erotti suomalaismediat ulkomaisista julkaisuista. Tämä näkyi sekä kuva- että tekstikehysten analyysissä. Määrällisesti ero oli suurin *Die Weltiin* ja *The Guardianiin*, mutta laadullinen tarkastelu osoitti merkittäviä eroavaisuuksia myös *Dagens Nyhete-*

*riin*. Suomen mediakuvalo korosti Venäjää enemmän kansainvälistä (HS ja MTV3) ja kotimaan (YLE) politiikkaa, ja Putinin kuvalliset representaatiot olivat ulkomaisiin julkaisuihin verrattuna tyyliltään varovaisia.

Havainnolle voi tarjota monenlaisia selityksiä. Visuaalisen näyttävyuden kannalta yksittäisen poliitikon, kuten Putinin, kuva ei ole houkutteleva ratkaisu. Toisaalta kuvitus ilmentää usein, joskaan ei suoraan, tekstitason tulkintoja. Lisäksi kuvien valintaan voi liittyä huomattavasti sattumanvaraisuutta, eikä niiden sisältöjä välttämättä punnita tarkkaan. Voidaan kuitenkin myös pohtia, ilmentävätkö tulokset suomalaisen medialle ominaista varovaisuutta suhteessa Venäjään (vrt. Heikkilä & Valtonen 2011, 267). Suomalaiset uutisvälineet esittivät Putinia eniten Minskin rauhanneuvottelujen aikaan kansainvälisen politiikan kontekstissa ja olivat varovaisia yksilöimään Venäjää kriisin toimijana. Sen sijaan tutkitut ulkomaiset julkaisut esittivät Putinia suuremmin Ukrainan tapahtumien yhteydessä ja korostivat näin Putinin ja Venäjän merkitystä ja vastuuta.

Putinin kuvallisten representaatioiden analyysi toi esiin kiinnostavia eroja kuvien rakentamista Venäjä-käsityksistä ja Venäjän asemoinnista Ukrainan kriisissä. Suomen mediassa kärjekkäimpiä esityksiä Putinista rakensi MTV3:n uutiset, joka esitti MH17-tutkimusjaksolla Putinin syytettynä, vahvana johtajana ja länsimaisten demokratioiden näkökulmasta toisena. Lisäksi MTV3 asemoi Venäjän vastakkain Yhdysvaltain ja Ison-Britannian kanssa, mikä tuotti kylmästä sodasta muistuttavan länsi-itä-asetelman. Ylen uutiset puolestaan asetti Putinin poliittiseksi vastapuoleksi Ukrainan johdon eikä siten rakentanut kylmän sodan asetelmaa. Myös tässä poliittisessä rakennelmassa Venäjälle annettiin syytetyn rooli. Samalla Yle asemoi EU:n ja Yhdysvallat kriisin ulkokehälle. Minskin rauhanneuvottelujen aikaan asetelmat kääntyivät: Ukrainan ja Venäjän vastakkaisuutta korostivat nyt Helsingin Sanomat ja MTV3, kun taas Ylen uutiset esitti Putinin neutraalimmin osana Minskin neuvotteluja. Neuvottelujen päätteeksi Helsingin Sanomat ja MTV3 representoivat Putinin voittajana ja Ukrainan presidentin Petro Porošenkon häviäjänä. Ylen kuvakerronta ei korostanut tällaista tulkintaa vaan neuvottelujen raskautta ja tuloksen huteruutta.

Molemmat analyysit korostavat sitä, että kuvien tutkiminen on hedelmällistä, jos halutaan pureutua median rakentamiin mielikuviin ja poliittisten asetelmien tulkintoihin. Vaikka Suomen median tapa käyttää kuvia vaikuttaa varsinkin *Dagens Nyheteriin* verrattuna maltilliselta, visuaalisten esitysten analyysi osoittaa, että kuvilla annettiin Putinille ja Venäjälle merkityksiä, joita ei kielellisesti ilmaistu. Putinin vahvaa johtajuutta ja toiseutta rakennettiin pääasiassa kuvallisesti ja tuhokuvia käytettiin poliittisten prosessien humanissa kehystämässä. Analyysimme vahvistaa ymmärrystä siitä, miten visuaalinen kehystys toimii poliittisten tulkintojen ohjaamisessa ja osoittaa, että mediakuvien rooli poliittisten asetelmien ja mielikuvien rakentajina ansaitsee lisätutkimusta.

## Kirjallisuus

- Bateson, Gregory (1955). A theory of play and fantasy. *Psychiatric Research Reports* 2, 39–51.
- Bignell, Jonathan (2004). *An Introduction to Television Studies*. London: Routledge.
- Campbell, David (2007). Geopolitics and visuality: Sighting the Darfur conflict. *Political Geography* 26: 4, 220–225.
- Coleman, Renita (2010). Framing the pictures in our heads. Exploring the framing and agenda-setting effects of visual images. Teoksessa: D'Angelo, Paul & Kuypers, Jim A. (toim.). *Doing News Framing Analysis. Empirical and Theoretical Perspectives*. New York: Routledge.
- Coleman, Renita & Banning, Stephen (2006). Network TV news' affective framing of the presidential candidates: Evidence for a second-level agenda-setting effect through visual framing. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 83: 2, 313–328.
- Entman, Robert (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* 43: 4, 51–58.
- Gitlin, Todd (2003 [1980]). *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.
- Gibson, Rhonda & Zillman, Dolf (2000). Reading between the photographs: The influence of incidental pictorial information on issue perception. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 77: 2, 355–366.
- Goffman, Erving (1986 [1974]). *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston, Northeastern University Press.
- Grabe, Maria Elizabeth & Bucy, Erik Page (2009). *Image Bite Politics: News and the Visual Framing of Elections*. Oxford: Oxford University Press.
- Graber, Dorothy, A. (1990). Seeing is remembering: How visuals contribute to learning from television news. *Journal of Communication* 40: 3, 134–155.
- Hall, Edvard (1972). Silent assumptions in social communication. Teoksessa: Laver, John & Hutchenson, Sandy (toim.). *Communication in Face to Face Interaction*. Harmondsworth/Baltimore/Ringwood: Penguin Books.
- Harcup, Tony & O'Neill, Deirdre (2015). *What is news? Revisited again*. Konferenssipaperi, esitetty Future of Journalism -konferenssissa 10.–11.9.2015, Cardiff.
- Harle, Vilho & Moisio, Sami (2000). *Missä on Suomi? Kansallisen identiteettipolitiikan historia ja geopolitiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Elina (2006). *Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä*. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkilä, Heikki & Valtonen, Sanna (2011). Reunoiltaan jäätyneen suurvallan naapurissa. Venäjän ja Georgian konfliktin herättämät tulkinnat mediassa. Teoksessa: Lounasmeri, Lotta (toim.). *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*. Tampere: Vastapaino.
- Hiltunen, Anna-Kaisa (2014). Ulkopolitiikan nuorallatanssi. *Ulkopolitiikka* 43 :2. Saatavilla: [http://www.ulkopolitiikka.fi/artikkeli/1277/ulkopolitiikan\\_nuorallatanssi](http://www.ulkopolitiikka.fi/artikkeli/1277/ulkopolitiikan_nuorallatanssi) (luettu 3.9.2015).
- Ischchenko, Volodymir (2014). Ukraine's fractures. *New Left Review* 87, May–June, 7–33.
- Ischchenko, Volodymir (2015). Maidan mythologies. *New Left Review* 93, May–June, 151–159.
- Kangaspuro, Markku (2011). Suomi ja Venäjä jatkuvassa sodassa? Talvisodan Venäjä-kuvan muutokset ja muuttumattomuus. Teoksessa: Lounasmeri, Lotta (toim.). *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*. Tampere: Vastapaino.
- Kniivilä, Kalle (2015). *Krim on meidän. Imperiumin paluu*. Helsinki: Into.
- Kress, Gunther & van Leeuwen, Theo (2006). *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London: Taylor & Francis.
- Lakoff, George (2010). Why it matters, how we frame the environment. *Environmental Communication* 4: 1, 70–81.
- Lounasmeri, Lotta (2015). A careful balancing act. Finnish culture of self-censorship in the Cold War. Teoksessa: Bastiansen, Henrik G. & Werenskjold, Rolf (toim.). *The Nordic Media and the Cold War*. Göteborg: Nordicom, 67–100.
- Matthes, Jörg (2009). What's in a frame? A content analysis of media framing studies in the world's leading communication journals, 1990–2005. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 86: 2, 349–367.

- Mearsheimer, John J. (2014). Why the Ukraine crisis is the West's fault. The liberal delusion that provoked Putin. *Foreign Affairs* 93: 5.
- Messaris, Paul & Abraham, Linus (2001). The role of images in framing news stories. Teoksessa: Reese, Stephen D.; Gandy Jr, Oscar H. & Grant, August E. (toim.). *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 215–225.
- Motyl, Alexander J. (2015). The surrealism of realism. Misreading the war in Ukraine. *World Affairs* January/February 2015.
- Newhagen, John & Reeves, Byron (1992). The evening's bad-news: Effects of compelling negative television-news images on memory. *Journal of Communication* 42: 2, 25–41.
- Nord, Lars W. & Strömbäck, Jesper (2006). Reporting more, informing less. A comparison of the Swedish media coverage of September 11 and wars in Afghanistan and Iraq. *Journalism* 7: 1, 85–110.
- Ojajärvi, Sanna & Valtonen, Sanna (2011). Karhun ja kassakoneen naapurissa: journalismin ja kansalaisten Venäjät. Teoksessa: Lounasmeri, Lotta (toim.). *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*. Tampere: Vastapaino.
- Parry, Katy (2010). A visual framing analysis of British press photography during the 2006 Israel-Lebanon conflict. *Media, War & Conflict* 3: 1, 67–85.
- Parry, Katy (2011). Images of liberation? Visual framing, humanitarianism and British press photography during the 2003 Iraq invasion. *Media, Culture & Society* 33: 8, 1185–1201.
- Pietiläinen, Jukka (2011). Venäjä ulkomaan uutisoinnin kohteena: erikoistapaus? Teoksessa: Lounasmeri, Lotta (toim.). *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*. Tampere: Vastapaino.
- Railo, Erkki (2010). Pienen valtion kansallinen selviytymistarina. Teoksessa: Railo, Erkki & Laamanen, Ville (toim.). *Suomi muuttuvassa maailmassa. Ulkosuhteiden ja kansallisen itsemääräyksen historiaa*. Helsinki: Edita.
- Remy, Johannes (2015). *Ukrainan historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Reunanen, Esa (2014). *Uutismedia verkossa 2014. Reuters Institute Digital News Report – Suomen maaraportti*. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla: [http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95666/ uutismedia\\_verkossa\\_2014.pdf?sequence=1](http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95666/ uutismedia_verkossa_2014.pdf?sequence=1) (haettu: 20.11.2015).
- Rutland, Peter (2015). An unnecessary war: The geopolitical roots of the Ukraine crisis. Teoksessa: Pikulicka-Wilczewska, Agnieszka ja Sakwa, Richard (toim.). *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Bristol: E-International Relations.
- Sakwa, Richard (2015). *Frontline Ukraine. Crisis in the Borderlands*. Lontoo: I.B. Tauris.
- Salminen, Esko (1998). *Vaikeneva valtiomahti? Neuvostoliitto/Venäjä Suomen lehdistössä 1968–1991*. Helsinki: Edita.
- Salminen, Esko (2011). *Suomettumisen uusin aalto. Suomen haastavat naapurisuhteet 1990–2010*. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
- Sontag, Susan (2003). *Regarding the Pain of Others*. New York: Picador.
- Van Herpen, Marcel H. (2015). *Putin's Propaganda Machine: Soft Power and Russian Foreign Policy*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Vliegthart, Rens & van Zoonen, Liesbet (2011). Power to the frame: Brining sociology back to frame analysis. *European Journal of Communication* 26: 2, 101–115.
- Wade, Robert H. (2015). Reinterpreting the Ukraine conflict: The drive for ethnic subordination and existential enemies. *Challenge* 58: 4, 361–371.
- Walker, Edward W. (2015). Between East and West: NATO enlargement and the geopolitics of the Ukraine crisis. Teoksessa: Pikulicka-Wilczewska, Agnieszka & Sakwa, Richard (toim.). *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Bristol: E-International Relations, 141–155.
- Zillmann, Dolf, Knobloch, Silvia, & Yu, Hong-sik (2010). Effects of photographs on the selective reading of news reports. *Media Psychology* 3: 4, 301–324.